

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА
ТЕХНОЛОГІЙ**

Інститут залізничного транспорту

Факультет «Управління залізничним транспортом»

Кафедра «Філософія та історія науки і техніки »

Затверджую

Зав. кафедри ФІНТ

В.М. Гамалія _____

Протокол № __ від _____ 2022 р.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладач	Кандидат філософських наук, доцент Бердій Тетяна Степанівна
E-mail	btssun@gmail.com
Навчальна дисципліна	Психологія
Офіційна назва освітньої Програми	
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	27«Транспорт»
Спеціальність	275 «Транспортні технології (на залізничному транспорті)»
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	4
Статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	Цикл дисциплін професійної підготовки, обов'язкова

Мета вивчення дисципліни	Метою є формування наукових знань про природу психіки, про методи та результати дослідження психічних явищ, про індивідуально-типологічні властивості особистості; розвиток здатності до практичного використання цих знань та навичок у практиці спілкування і вирішенні своїх життєвих та професійних завдань.
Інтегральна компетентність	Застосовувати знання психології в повсякденному житті і при здійсненні професійної діяльності
Загальні компетентності	<p>ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 02. Лідерські якості.</p> <p>ЗК 07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК 11. Здатність працювати автономно та в команді.</p> <p>ЗК 13. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p>
Спеціальні (фахові) Компетентності	<p>СК11.Здатність оцінювати та забезпечувати безпеку транспортної діяльності.</p> <p>СК 16. Здатність врахувати людський фактор в транспортних технологіях.</p>

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Предмет, методи психології як науки. Психічні процеси, властивості та стани особистості.

Тема 1. Предмет і значення психології як науки.

План теми:

1. Основні етапи розвитку і особливості психології як науки
2. Предмет і принципи психології
3. Місце психології в системі наук.
4. Структура сучасної психології. Значення психології.

Розглядається предмет психології як науки; аналізуються основні етапи її розвитку; висвітлюються напрямки сучасної психології. Окреслюється місце психології в системі наукового знання та її зв'язок з іншими науками. Аналізується структура сучасної психології. Встановлюється значення психології як науки.

Література: 1, 2, 3, 4, 6, 9

Ключові слова: психологія, психіка, суб'єкт, об'єкт, онтогенез, філогенез, свідомість, несвідоме, підсвідоме, психоаналіз, гештальтпсихологія, біхевіоризм, генетична психологія, гуманістична психологія, когнітивна психологія, метод, комплексний метод, спостереження, експеримент, тест, емпіричні методи, анкета.

Тема 2. Методи психології як науки

План теми:

1. Поняття про метод. Класифікація методів психологічної науки.
2. Теоретичні методи.
3. Емпіричні методи психології.

Розглядаються методи психології як науки. Встановлюється особливість методів психології. Аналізується класифікація методів психології. Особлива увага приділяється емпіричним методам дослідження.

Література: 1, 3, 5, 6, 8

Ключові слова: метод, комплексний метод, експеримент, тест, анкета, об'єктивні методи суб'єктивні методи, спостереження, самоспостереження, експеримент, лабораторний експеримент, природний експеримент, констатуючий експеримент, тестування, опитування, моделювання.

Тема 3. Особливості розвитку психіки та психічне відображення дійсності. Свідомість.

План теми:

1. Поняття психіки.
2. Відображення дійсності та його форми.
3. Свідомість як вищий рівень розвитку психіки.
4. Свідоме і несвідоме.

Розглядається психіка як функція високоорганізованої матерії. Описуються психічні процеси, стани, властивості. Характеризуються стадії розвитку психіки. Висвітлюється розвиток психіки у філогенезі: елементарна чутливість, предметно-перцептивний рівень, інтелект. Аналізується психіка тварин та людини. Розглядається свідомість як вищий рівень розвитку психіки: зміст і умови виникнення. Встановлюється структура свідомості. Висвітлюються неусвідомлювані психічні явища: передсвідоме, підсвідоме, надсвідоме.

Література: 1,2, 3,4, 5, 6, 8

Ключові слова: психіка, відображення, елементарна чутливість, предметно-перцептивний рівень, інтелект, психічний процес, психічні стани, психічні властивості, свідомість, передсвідоме, підсвідоме, надсвідоме.

Тема 4. Відчуття і сприймання.

План теми:

Поняття відчуття та їх класифікація

1. Загальні властивості відчуттів.
2. Сприйняття та його види.
3. Властивості сприйняття .

Розглядаються відчуття і сприймання як основні форми чуттєвого пізнання, що складають основу розвитку психіки людини. Відчуття і сприймання аналізуються як психофізіологічні основи діяльності. Виявляється класифікація відчуттів та сприймання. Аналізуються загальні властивості відчуттів та сприймання.

Література: 1, 2, 4, 6, 8.

Ключові слова: відчуття, екстероцептивні відчуття, інтероцептивні відчуття, пропріоцептивні відчуття, кінестезичні відчуття, статичні відчуття, адаптація, сенсibiliзація, синестезія, контраст відчуттів, інтенсивність, взаємодія відчуттів, якість, тривалість, інтенсивність, аналізатор, сприймання, предметність, цілісність, апперцепція, ілюзії сприйняття, константність, вибірковість, сприймання простору, сприймання часу, сприймання руху

Тема 5. Пам'ять та увага як психічні процеси.

План теми:

1. Поняття, види та функції пам'яті

2. Процеси та індивідуальні особливості пам'яті
3. Увага: її види та властивості
4. Розвиток та функції уваги.

Характеризується пам'ять як психічний процес. Висвітлюються різновиди, процеси та індивідуальні особливості пам'яті. Встановлюються індивідуальні мнемічні якості людини. Розглядаються функції та роль пам'яті. Аналізується увага, її види та властивості. Характеризуються особливості розвитку уваги, етапи та методи її розвитку.

Література: 1, 2, 5, 8, 10.

Ключові слова: пам'ять, запам'ятовування, зберігання, відтворення, мимовільна, довільна, оперативна пам'ять, емоційна пам'ять, образна пам'ять, моторна пам'ять, мнемоніка, увага, концентрація, стійкість, розподіл, переключення, коливання, мимовільна увага, довільна увага, зовнішня увага, внутрішня увага

Лекція 6. Раціональні форми відображення дійсності

План теми:

1. Поняття про мислення. Розумові операції
2. Форми та види мислення.
3. Індивідуальні особливості мислення.
4. Мислення і інтелект .
5. Уява, її види та процеси.

Розглядаються специфіка, функції, форми та види мислення як раціонального відображення дійсності. Аналізуються розумові операції: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, абстрагування. Виокремлюються індивідуальні особливості мислення. Розкривається значення мислення і інтелекту. Аналізується уява як психічний процес, її види та процеси.

Література: 2, 3, 4, 6, 9.

Ключові слова: мислення, форма мислення, рефлексія, поняття, судження, умовивід, наочно-дійове мислення, наочно-образне мислення, абстрактне мислення, порівняння, абстракції, узагальнення, аналіз, синтез, класифікація, інтелект, систематизація, аналітичне мислення, інтуїтивне мислення, творче мислення, репродуктивне мислення, уява, аглютинація, літота, гіперболізація, типізація, схематизація, активна уява, пасивна уява, довільна уява, мимовільна уява

Тема 7. Емоційно-почуттєва сфера особистості

План теми:

1. Поняття емоцій і почуттів
2. Види і функції емоцій

3. Поняття емоційного інтелекту.
4. Вищі почуття та їх види.

Розглядається сфера емоцій і почуттів як один з регуляторів поведінки і діяльності людини. Аналізуються взаємозв'язки між емоціями і почуттями, їх відмінності та форми вияву. Виявляються основні функції та структура емоційного інтелекту. Особлива увага приділяється ролі емоцій і почуттів в професійній діяльності.

Література: 2, 3, 6, 8, 11.

Ключові слова: емоції, почуття, альтруїстичні емоції, комунікативні емоції, гностичні емоції, пугнічні емоції, гедонічні емоції, фрустрація, афект, настрій, пристрасть, любов, кохання, стенічні емоції, астенічні емоції, праксичні почуття, естетичні почуття, інтелектуальні почуття, моральні почуття, стрес, страх, радість, подив, атракція, дружба, заздрість, щастя, симпатія, антипатія.

Тема 8. Воля, її особливості та розвиток

План теми:

1. Воля та її функції
2. Вольові дії та їх типи
3. Вольові стани
4. Вольові якості особистості та їх розвиток.

Аналізується воля як психічна регуляція поведінки і дій людини, характеризуються рівні регуляції поведінки людини. Розглядаються основні функції волі як психічного процесу, закономірності і властивості вольових процесів. Виявляється структура простої і складної вольової дії. Виокремлюються і характеризуються основні вольові якості особистості. Окреслюються способи розвитку волі.

Література: 2, 3, 6, 8, 12.

Ключові слова: воля, складний вольовий акт, простий вольовий акт, боротьба мотивів, вольове зусилля, сила волі, екстернальний локус контролю, інтернальний локус контролю, абулія, апраксія, витримка, терплячість, ініціативність, рішучість, наполегливість, цілеспрямованість, дисциплінованість, мужність.

Тема 9. Психічні стани та їх класифікація

План теми:

1. Поняття та властивості психічних станів.
2. Класифікація психічних станів.
3. Позитивні та негативні психічні стани.
4. Психічні стани в різних ситуаціях життєдіяльності.

Розкриваються поняття психічних станів, їх властивості та класифікація. Аналізуються типові позитивні психічні стани людини: професійна зацікавленість, творче натхнення, рішучість. Характеризуються негативні психічні стани та їх попередження психічне напруження, стрес, неспокій, тривога, фрустрація, персеверація, ригідність. Описуються специфічні стани психіки людини. Розглядаються психічні стани в різних ситуаціях життєдіяльності.

Література: 1, 2, 3, 6, 7, 9.

Ключові поняття: психічний стан, цілісність психічних станів, професійна зацікавленість, творче натхнення, інтерес, рішучість, стрес, тривога, неспокій, агресія, депресія, ригідність, персеверація, бадьорість, сон, апатія, ейфорія, страх, паніка

Змістовий модуль II. Особистість, її властивості і діяльність

Лекція 10 . Особистість та її структура.

План теми:

1. Поняття «індивід», «особистість», «індивідуальність» та їх співвідношення.
2. Психологічна структура особистості.
3. Фактори психічного розвитку особистості

Література: 1, 3, 7, 9, 10.

Визначається співвідношення понять “людина”, “індивід”, індивідуальність», “особистість”, "суб'єкт". Розкривається поняття структури особистості і її елементи. Розглядається процес формування і розвитку особистості, а також його чинники.

Ключові поняття: особистість, індивід, індивідуальність, людина, суб'єкт, Я - образ, фактор розвитку, соціальний фактор, самопізнання, можливості, активність, воля, скерованість, спадковість, виховання

Лекція 11. Психічні властивості особистості

План теми:

1. Психологічні моделі структури особистості
2. Темперамент, його типи, властивості та значення
3. Темперамент і професійна діяльність
4. Характер та його професійно - важливі риси.

Розглядаються психологічні моделі структури особистості. Аналізується така психічна властивість особистості як темперамент, його типи, властивості та значення. Встановлюється зв'язок типу темпераменту з певними видами професійної діяльності. Виявляється сутність характеру особистості та його професійно-важливі риси. Встановлюється вплив рис характеру на професійну діяльність.

Література : 2, 3, 4, 9, 10.

Ключові слова: темперамент, тип вищої нервової діяльності, екстраверсія, інтроверсія, сенситивність, реактивність, пластичність, ригідність, резистентність, характер, структура характеру, типи характеру, акцентуація характеру, працелюбність, відповідальність, мужність, рішучість, чесність

Лекція 12. Здібності та спрямованість особистості.

План теми:

1. Здібності та їх розвиток
2. Загальні, спеціальні та професійні здібності.
3. Професійно важливі якості.
4. Мотиваційна сфера особистості. Професійна мотивація.

Характеризується спрямованість особистості, визначається її роль у життєдіяльності людини. Аналізуються загальні, спеціальні та професійні здібності. Розглядається така психічна властивість особистості як спрямованість. Описується мотиваційна сфера особистості. Встановлюється чим зумовлюються і як здійснюються формування та розвиток особистості в професійному визначенні.

Література: 2, 3, 6, 7, 9, 12.

Ключові слова: здібності, загальні здібності, спеціальні здібності, задатки, обдарованість, талант, геніальність, спрямованість, мотив, мотивація, потреби, професійна мотивація, установка, прагнення, переконання

Тема 13. Психологічний захист особистості

План теми:

1. Поняття про психологічний захист.
2. Причини і чинники використання захистів.
3. Види захисних механізмів.
4. Використання захисту в життєдіяльності.

Розглядається загальне уявлення про психологічний захист і його функції. Аналізуються компенсаторні засоби психологічного захисту та його структура. Надається характеристика різновидам психологічного захисту. Особливу увагу приділяється використанню психологічного захисту в життєдіяльності особистості..

Література: 3, 6, 7, 9, 10, 12.

Ключові слова: психологічний захист, заперечення, примітивна ідеалізація (обезцінення), проекція, інтроекція, проєктивна ідентифікація, дисоціація, витіснення,

регресія, ізоляція, раціоналізація, моралізація, анулювання, реактивне утворення, відреагування, ідентифікація, катарсис, заміщення, сублімація.

Тема 14. Психологічна концепція діяльності.

План теми:

1. Поняття та структура людської діяльності.
2. Види та розвиток людської діяльності.
3. Уміння, навички та звички.

Розглядається діяльність та її структура. Виявляються цілі та мотиви діяльності. Аналізуються способи діяльності та процес їх освоєння. Характеризується перенесення і інтерференція дій. Особлива увага приділяється видам діяльності та розвитку діяльності. Розкривається зміст поняття навички і процес формування вмінь та навичок. Виявляються умови формування вмінь та навичок та їх різновиди..

Література: 2, 3, 6, 9, 11

Ключові слова: діяльність, навчання, праця, гра, спілкування, активність, поведінка, знання, навички, вміння, дія, предметна дія, рух, перенесення, інтерференція, операція, мотив, засоби, інтеріоризація, екстеріоризація

Тема. 15. Психологія спілкування

План теми:

1. Сутність, структура і види спілкування.
2. Комунікативна сторона професійного спілкування.
3. Інтерактивна сторона професійного спілкування.
4. Перцептивна сторона професійного спілкування.

Розглядається сутність, структура і види спілкування, його роль у життєдіяльності людини. Аналізуються комунікативна, інтерактивна та перцептивна сторони процесу спілкування. Приділяється значна увага взаємодії як організації діяльності, механізму та типам соціальної взаємодії (кооперація, співробітництво). Висвітлюються види психологічного впливу, основні маніпуляції та засоби захисту від них. Описується проблема психологічної сумісності та несумісності у спілкуванні.

Література: 3, 7, 8, 9, 10, 12

Ключові слова: спілкування, засоби спілкування, комунікація, модель комунікативного процесу, асертивність, соціальна перцепція, каузальна атрибуція, стереотип, емпатія, афіліація, атракція, інтеракція, ідентифікація, рефлексія, проксеміка, кінесика, просодика, ольфакторика, такесика, переконання, навіювання, наслідування, маніпуляція.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання	<p>ПРН 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу джерел.</p> <p>ПРН 8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.</p> <p>ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.</p> <p>ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.</p> <p>ПРН 14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.</p> <p>ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку</p> <p>ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.</p>
-------------------------------	---

ОЦІНЮВАННЯ

Форми поточного та підсумкового контролю	<p>Поточний контроль – 20 балів</p> <p>Проміжний контроль - 40 балів</p> <p>Підсумковий контроль – (<u>залік, виконання контрольної роботи</u>) - 40 балів</p>
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	
<p>Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамен, залік).</p>	
Підсумкові бали навчальної дисципліни контролем	<p>= Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем) + Кількість балів за підсумковим</p>

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками.
75-79		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
65-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками.
60-64		E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки.
21-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано,

			або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота що потребує доробки
1-20		Ф	«Безумовно незадовільно» теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

- 1.Дуткевич, Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс : навч. посіб. / Т. В. Дуткевич. – К. : ЦУЛ, 2017. – 388 с.
2. Ільїна, Н. М. Загальна психологія: теорія та практикум : навч. посіб. / Н. М. Ільїна, С. О. Мисник. – Суми : Університет. кн., 2019. – 352 с.
- 3.Максименко, С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. / С. Д. Максименко. – 3-тє вид.,переробл. та доповн. – К. : 4 ЦУЛ, 2018. – 272 с.
- 4.М'ясоїд, П. А. Курс загальної психології: підручник : у 2-х т. Т. 1 / П. А. М'ясоїд. –К. : Алерта, 2011. – 496 с.
5. Савчин М.В. Загальна психологія.- К.: Альма-матер, 2012.- 464с.
- 6.Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Загальна психологія : підручник. К.: Каравела, 2017. 464 с.

Допоміжна

8. Основи психології: Підручник для студентів вузів / О.В. Киричук, В.А. Роменець, В.О. Татенко та ін. - 3-тє вид. - К. : Либідь, 2007. - 632 с.
9. Павелків Р.В. Загальна психологія. - Підручник для студ. ВНЗ.- К.: Кондор, 2013.- 560с
10. Психологія: Підруч. для студ. вузів / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін. - 3-тє вид. - К. : Либідь, 2017. - 558 с.
11. Шапар В. Психологічний тлумачний словник.—Х., Прапор, 2014.-640 с.
12. Чалдіні Р. Психологія впливу. - Х., Дозвілля, 2017. - 386 с.

